

מאבק בפשיעה בישראל

ניתוח מערכתי למהלכים הממשלתיים הנדרשים למיגור
תופעות הפשיעה בחברה הערבית

מאי 2021 - כשאזורי הצל במדינה הופכים לאיום קיומי

אירועי מאי כללו גל התפרעויות ותקיפות נרחב, שהתחרש במקביל למערכה בעזה בין ישראל לחמאס.

האירועים כללו מאות אירועי תקיפה, הצתות רכוש ומבנים על יושביהם, ירי חי, ירי זיקוקים, זריקות אבנים, חסימות כבישים שהתרחשו במקביל בלוד, יפו, עכו, חיפה, רמלה, בצירי הנגב והגליל, במקביל לאירועים הפרות סדר ביהודה ושומרון ובשער שכם.

מרבית ההתפרעויות והתקיפות לא נגדעו באיבן. אזרחים מצאו את עצמם מופקרים במשך ימים שלמים בדרכים, אמהות מצאו את עצמן מגיפות תריסים בפני בקבוקי תבערה, בתי כנסת ועסקים הוצתו ללא התנגדות. ראש העיר לוד מתחנן בתקשורת שהצבא יגיע וייקח פיקוד על העיר שלו והנשיא המדינה ריבלין קורא בתחינה לעצור את 'מלחמת האזרחים'.

החזון - מימוש הפוטנציאל של שוויון ושותפות

טיפול בפשיעה ובמחולליה - בקרקע, בחינוך, בנוער, בציר המוניציפלי, וייבוש מנגנוני הפשיעה, תעמיק את החיבור של ערביי ישראל לתוך המערכת הכלכלית והחברתית במדינה. האפקט לתל"ג יכול להיות דומה ואף גדול מהאפקט של העלייה מרוסיה.

ישראל בהקמתה הוגדרה במגילת העצמאות כמדינה יהודית - עם שיוויון זכויות אזרחי מלא. הבסיס לניהול המתח בין "יהודית" ו"דמוקרטית" במקרה הזה הוא פגיעה אנושה במנגנוני הפשיעה שמפרים את הזכויות של החברה הערבית ומונעים ממנה שיוויון הזדמנויות בד בבד עם הסרת האיום על חקלאות, הכלכלה והתנועה במרחב ומיגור הפוטנציאל להתפרצות איום זהותי מבפנים.

מבט רב-ממדי על מקורות הפשיעה והאלימות

הפשיעה בחברה הערבית - היקף

נתוני מפתח

דוח המבקר משקף ביקורת בכל
הפרמטרים הבאים:

שיעור הפשיעה, שיעור כתבי האישום
הנמוך, איסוף אמלח אפסי, אי עשיית
צעדים למניעת מעבר אמל"ח מירדן
לישראל ומאיוש לתוך הארץ, ביצוע חלקי
ביותר של תוכנית החומש, תחנות
המשטרה לא הרחיבו את סדרי הכוחות,
מיעוט מוסלמים שהתגייסו, העדר מודל
שיטור בחברה הערבית

<https://www.mevaker.gov.il/sites/DigitalLibrary/Documents/2021/71C/2021-71c-501-Amlach-Taktzir.pdf>

95

מספר קורבנות הרצח
בחברה הערבית בשנת
2019 (שיא של 7 שנים
לפחות) לעומת 50
ביתר האוכלוסייה

70%

שיעור מעשי הרצח
באמצעות נשק חם
מכלל מעשי הרצח
בחברה הערבית
(לעומת שיעור מקביל
של 22% ביתר
האוכלוסייה)

15,097

מספר הקורבנות בני
החברה הערבית
בעבירות נגד אדם וגוף
ב-2019 (שיא של 6
שנים)

9,216

מספר אירועי הירי
בכלל האוכלוסייה
בשנת 2019. 94%
מהחשודים בעבירות ירי
הם בני החברה
הערבית

5%

שיעור כתבי האישום
שהוגשו בתיקי חקירה
בעבירות ירי בשנת
2019 (לעומת 15%
כתבי אישום מכלל
תיקי החקירה)

67

מספר הרשויות
המקומיות הערביות
שבהן נפרסו מצלמות
אבטחה במסגרת
פרויקט עיר ללא
אלימות (מתוך 85
הרשויות המקומיות
הערביות)

47%

שיעור ביצוע התקציב
של התוכנית לחיזוק
המשילות ושלטון החוק
במגזר הערבי (597
מיליון ש"ח ביצוע
לעומת 1,275 מיליון
ש"ח תכנון)

562

מספר השוטרים
המוסלמים שגויסו
במסגרת תוכנית
החומש בשנים 2016 -
2020

המקורות החברתיים

היעדר אופק כלכלי מדרדר צעירים
לפשע

המקורות התודעתיים

השראה איסלמיסטית

התנגדות למדינה

השפעה על הצעירים ברשתות החברתיות

קווים אתניים-לאומניים

הזירות של התופעה

מאבקים לשליטה טריטוריאלית

מאבקים בין חמולות ושבטים

שליטה במועצות מקומיות למטרות רווח

שליטה בערים המעורבות

הכדאיות הכלכלית של הפשיעה

הכנסות מעסקי הפשע המאורגן

פרוקטשן, שוד וגניבה מעסקים

גניבות

גניבות חקלאיות

מדובר באירוע ראשון במעלה בשאלות הבטחון הלאומי

ישראל היום

יחיא סינוואר, מנהיג חמאס ברצועת עזה | צילום: אי.אף.פי

חדשות / העולם / המזרח התיכון

סינוואר: "הדו-קיום בשטחי ישראל קרס לנצח"

מנהיג חמאס ברצועת עזה אמר בנאום לתקשורת זרה כי המודיעין הישראלי נכשל וארגונו היה מודע לכך שלא תהיה כניסה קרקעית • "רק 5 אחוזים מהמנהרות הושמדו", טען

שחר קליימן

22:50, 26/5/2021, עודכן 17:26, 26/5/2021

1. **האלימות על הצירים** מובילה להימנעות מנסיעה באזורים מעורבים ולאורך זמן טוביל לדילול בנוכחות היהודית בפריפריה
2. **תופעת דמי החסות** (מוערכת ב-1.2 מיליארד ש"ח בשנה) מובילה לצמצום היכולת להתפרנס בפריפריה, לסגירת עסקים ולבסוף לדילול נוסף בנוכחות היהודית. בנוסף, היא מהווה צינור חמצן כספי לארגוני הפשיעה המאפשר להם להמשיך ולהתחזק.
3. **אבדן המשילות במרחב הפתוח:** תופעות של פשיעה חקלאית הופכות את החקלאות ללא כדאית באופן המוביל לאורך זמן לאבדן המשילות בשטחים הפתוחים, לצד איבוד האחיזה של צה"ל בשטחי האש.
4. **האלימות בערים המעורבות** ובצירים מובילה לערעור על דו-הקיום וחותרת תחת תשתית החיים המשותפים בין יהודים וערבים כפי שכוננו מאז קום המדינה.
5. **כאשר התופעה מתחברת עם אירוע הסלמתי מחוץ לגבולות ישראל** עלול להיווצר שיבוש דרמטי של יכולת ההתארגנות בעורף ולהעצמת הפגיעה בישראל
6. **ההתרסה הישירה נגד מוסדות המדינה** וזרועותיה מקבעת תפיסה לפיה אין דין ואין דיין.
7. **האזרחים - יהודים וערבים כאחד - אינם מוגנים** והממשלה שלא מממשת את תפקידה אפילו כ'שומר לילה'

האם הגברת הקצב והעוצמה של הפעילות תשנה את המגמה?

הפער היסודי שאנחנו מזהים בניתוח הממשלתי (משתקף במסמך מנכ"ל המשרדים מיולי 2020) ובאופן הפעילות מאז האירועים במאי נוגע בחשיבה שאפשר להתמודד עם התופעה באמצעות פעולה סדורה של 'תכנית עבודה' שכללה רכיבים כגון:

- הקמת תחנות משטרה
- גיוס שוטרים
- מעצרים של חשודים מובילים
- פגיעה לאורך זמן במשפחות הפשע
- תשומת לב בעיקר להיבטים הפליליים של התופעה ולא להיבטים הלאומניים

המערכת של הפשיעה, בפריסה הכלל ארצית שלה (תוך שהיא מחולקת לשבטים וחמולות) ועם מגוון מקורות ההכנסה ותחומי הפעילות תגיב מהר יותר מהפעולה של גורמי המדינה וגם אם תיפגע באופן נקודתי תצליח להסתגל במהירות לתנאים החדשים.

נקודת המוצא לבחינת פשיעה חקלאית לא יכולה להבחן כלכלית-פלילית גרידא

לשים כאן גרף על העלייה בשיעור
הפשיעה החקלאית (רק ב-2020 עלה
ב-47%) - מראה את מכת המדינה

"אני סבור ש יש לשנות את נקודת המוצא לגבי מי שנתפס כשהוא מבצע גניבה חקלאית, זאת, לא מחמת העובדה שגניבות חקלאיות הפכו למכת מדינה - שהרי מכת מדינה אינה עילת מעצר כשלעצמה - אלא בשל המסוכנות הטבועה בעבירות אלה. התפיסה כי מדובר בעבירת רכוש גרידא אינה במקומה."

השופט עמית אף תיאר בהרחבה ובפירוט את המסוכנות של העבירות החקלאיות, אלו שרשויות האכיפה נוטות להקל בהן: "יש בפשיעה החקלאית מסוכנות אינהרנטית בשל הפוטנציאל להתפתחות אלימה במפגש אפשרי בין החקלאי המבקש להגן על פרי עמלו לבין הפורץ באישון לילה. מי שמגיע בלילה, רעול פנים, מי שמגיע בלילה עם אחר או אחרים, מי שאינו חושש להימלט מהמשטרה ... כל אלה, ביחד ולחוד, הם אינדיקציות למסוכנות הטבועה בעבירה של גניבה והתפרצות בכלל, ועבירה של גניבה והתפרצות למטרת גניבה חקלאית בפרט".

מה המדינה מודדת - ומה היא צריכה למדוד?

המדינה הגדירה את תפקודה בלוד כהצלחה. הגדרה זו מבוססת על מערכת מדדים חלקית:

נקודת מבט של הכלת אירוע פשיעה	נקודת מבט של הפגיעה בסדר המדינתי
כמה נשקים נתפסו	כמה נשקים יש בשטח וכמה נשקים הופעלו באירועים
כמה נהרגו (ובייחוד כמה נהרגו על ידי המשטרה)	התעוזה והפגיעה הסמלית של המתפרעים (היבטים מדינתיים, דתיים, 'הכביש הזה הוא שלנו')
איכות המודיעין	איכות התגובה כשאירוע מתהווה ללא מודיעין
הגעה לאירועים מסכני חיים	הגעה מהירה לאירועים הפוגעים בבטחון האישי ובסמלי השלטון
מספר השוטרים בעיר	מספר השוטרים והמגינים בזירה
כמות המתפרעים והאלימים	זרות ומניע המתפרעים, ועוצמת ההזדהות עם ההתפרעויות ברשתות החברתיות
התמקדות בהרשעות	חומרת הענישה ביחס למה שניתן היה לממש בחוק העונשין

התשתית החברתית והפוליטית להתהוות ארגוני הפשע בחברה הערבית

אירועי מאי לא התרחשו בואקום. כבר שנים החברה הערבית שיש עלייה מדאיגה בהיקפי הפשיעה והנשק הבלתי חוקי, המתבטאת בשיעורי הרציחות, באלימות בין שכנים, בהתגברות הפרוטקשן ובאיבוד תחושת הבטחון. ההתחזקות וההתפשטות של ארגוני הפשיעה והתרבות האלימה נשענים על מכלול של תנאים חברתיים ומרחביים יחודיים וביניהם:

כסף ומעמד זמינים מול קושי
במוביליות ונגישות לתעסוקה

היעדר מנגנוני בקרה מוניציפלית

מערכת כלכלית מבוססת
מזומן

לגיטימציה חברתית בפעולה נגד
סדר שלטוני

היעדר אמון ולגיטימציה אכיפה
למשטרה

זמינות נשקים לאור גניבות
מצה"ל והברחות

התפרקות החמולה לצד השארות
מנגנוני שייכות משפחתית

תיוג לבעיה של הערבים' ופחד
ממשלתי בכניסה לקונפליקט

מאבקים על קרקע והיעדר
רישום

הכדאיות הכלכלית של הפשיעה בחברה הערבית: אם לא נעבוד סימולטנית לא ישתנה דבר

הכנסות מאלימות ופשיעה ישירה

גניבות חקלאיות

פרוקטשן, שוד וגניבה מעסקים

גניבות מצה"ל

גניבות מהתווך הפרטי

שפע המקורות הכלכליים

הכנסות מעסקי הפשע המאורגן

הכנסות מסמים

שליטה בשוק
האפור

שליטה במוקדי זנות

עסקי חיסול החשבונות

הכנסות מגופים ממשליים

שימוש בתפקידים ברשויות המקומיות
למטרות שוחד

שליטה ברשויות מקומיות למטרות
רווח

הפערים הגדולים:

העדר תפיסה מארגנת
למערכה מתמשכת של מאבק
בפשעה בקרב אוכלוסיה
אזרחית עם פוטנציאל לעומתי

פעולה בכל זירה בנפרד - חוסר
תיאום שילוביות וסנכרון בין
הזירות

מענה ממשלתי בלתי מספק בכל
אחת מהזירות (פרוטקשן, הגנה
בערים מעורבות, צירים,
שטחים פתוחים)

התייחסות מינמליסטית לסוגיה - אי ראיית הנושא כאיום לאומי אל כתופעה חד פעמית
חוסר בהתארגנות מערכתית לאומית לאירוע ; אי רתימת העוצמות של מערכת הבטחון הישראלי (הפער שנוצר
כשהשב"כ לא עסוק בבטחון מסכל 'קלאסי' ואין בישראל FBI); העדר 'מפקד' / מפקדה / פרויקטור למערכה;
משרד רה"מ בסיפור באופן חלקי - רה"מ בעצמו - עדיין לא

הלקחים המרכזיים מפעולות רב מערכתיות מוצלחות

חומת מגן והמבצעים שלאחריה (2002-2004): הדגש - מעבר מפרדיגמת הכלה להכרעה

הנסיונות הישראליים לטפל בטרור באופן מדורג לא צלחו. חומת מגן פעלה במקביל על כל המרחב (לא אפשרה לארגונים להסתגל), ופגעה באופן תשתיתי במרחב הבטוח של ארגוני הטרור (1) במחבלים עצמם (2) ובמנהיגות (3), בכספים (4) ובתשתית הארגונית (5)

טיפול בארגוני הפשע המאורגן (2000-2010): הדגש: עוצמת הפעולה הסימולטנית והרב מימדית

המהלכים שהובילה משטרת ישראל נגד ארגוני הפשיעה הובילו במקביל מכמה חזיתות (חקיקה, חקירות, מיסים, חקירות ושיטור בינ"ל ועוד) כדי להגיע להישג של צמצום דרמטי בעוצמת הפשע המאורגן בישראל.

טיפול בתופעת טרור הבודדים (2015-2016): הדגש - הרכיב הטכנולוגי כגורם שובר שיוויון

רק לאחר שהוקמה תשתית טכנולוגית רב-תחומית שפעלה באופן משולב בכל המרחבים של הפעילות מדינת ישראל הצליחה להתמודד עם התופעה באופן אפקטיבי.

אז מה עושים מכאן?

עקרונות העל למאבק בפשיעה

1. **מהכלה להכרעה** (יבוש הביצה ונטרול מחולליה; הסטת הלחץ על גורמי הפשיעה)
2. **סימולטניות** (פעילות מהירה שלא מאפשרת להסתגל)
3. **מערכה רב מימדית** (פעולה על כל ממדי התופעה)
4. **ימין מקרבת**: תמריץ לשמור חוק וסדר

תשתיות חברתיות

פיתוח עירוני ומרחבי בר קיימא
בכל מדיניות - קידום התנאים
הבסיסים למערכת כלכלית מוסדרת

חיזוק תוכניות איתור ומניעה:
אלימות במשפחה, נוער בפשיעה

חיזוק מנגנוני גישור בין אוכלוסיות,
בתוך החברה הערבית ובין החברה
הערבית ליהודית

חינוך ומנהיגות בקרב הנוער

הכשרות ופיתוח אקוסיסטם
תעסוקתי

הסדרת קרקעות - הנגשת הון
בנקאי

מאמץ ליצירת לגיטימציה ושותפות

הנעת שיח משפיענים ומנהיגים
בחברה הערבית להוקעת
הפשיעה

השלטון המקומי - כמתאם
ומחולל

מאמץ תודעתי מול הדור הצעיר

מאמץ הסיכול

משל"ט משטרתי-מודיעיני-משפטי
משולב המוביל מאמץ לצמצום
הפשיעה המאורגנת והלאומנית
במגזר הערבי

תשתית מודיעינית-טכנולוגית
מתקדמת לאכיפה ותשתית מידע
משותפת

חיזוק יכולות הפשיטה המשטרית

הגנה אזרחית-מרחבית המגובה
במשמר לאומי

פעולה שיטתית של רשויות המס

ייבוש מנגנוני שחיתות מוניציפליים